



Gemeentelijke opvang voor Oekraïners niet lang(er) houdbaar

Gemeentelijke opvang voor Oekraïners niet lang(er) houdbaar

Bij het uitbreken van de oorlog in Oekraïne in 2022 heeft het rijk gemeenten gevraagd om de opvangtaken over te nemen die het COA normaal gesproken verzorgt. Dit doen gemeenten met verve. Binnen 2 weken waren al 25.000 plekken gerealiseerd en nu, ruim 2 jaar later, zijn er ruim 90.000 opvangplekken verspreid over vrijwel alle gemeenten. Daarnaast regelen gemeenten ook de aanmelding en registratie, toegang naar zorg en onderwijs, recreatieve en educatieve activiteiten en verdere begeleiding.

Dit vergt veel inzet van medewerkers van gemeenten, diverse organisaties en vele vrijwilligers. Gelukkig hebben gemeenten snel locaties ingericht als tijdelijke opvanglocaties, en waren veel mensen bereid om te helpen. Hiervoor is veel lof en waardering gekomen vanuit diverse partijen, waaronder van u als Tweede Kamer.

De opvang piept en kraakt echter al een tijd. Vooralsnog is er geen uitzicht op een snel eind aan deze oorlog en dus geen zicht op een snelle afbouw van de taken die gemeenten namens het rijk uitvoeren. Wij voorzien dat, bij ongewijzigd beleid, gemeenten binnen afzienbare tijd niet meer in staat zijn de opvang van Oekraïense vluchtelingen verantwoord uit te voeren. Daarom doet de VNG een klemmend beroep op het rijk en de Tweede Kamer. Het gaat om 2 punten:

1. Bied gemeenten wet- en regelgeving en financiële middelen, zodat zij hun taken kunnen uitvoeren

Gemeenten voeren hun taak in de opvang van Oekraïners uit onder de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RoO). Deze regeling wordt regelmatig aangepast, bijvoorbeeld om de zelfredzaamheid en participatie van Oekraïners te stimuleren. Een recente aanpassing is de invoering van de eigen bijdrage voor de kosten van de opvang,

waar gemeenten voorstander van zijn. Bij de invoering was er onvoldoende zicht op de gevolgen en uitvoeringsconsequenties voor de gemeentelijke organisatie. Hier heeft de VNG het kabinet destijds al op gewezen.

Nu gemeenten gestart zijn met de implementatie van het innen van de eigen bijdrage, zijn er 2 knelpunten in de uitvoering bekend waarvoor de volgende oplossingen vanuit het rijk nodig zijn:

1. de inrichting van een juridische grondslag voor benodigde gegevensdeling en
2. de mogelijkheid tot invorderen bij dwangbevel.

Als dit niet voor 1 januari 2025 is opgelost, mag van gemeenten niet verwacht worden dat zij vanaf dan allemaal de eigen bijdrage innen.

Het uitgangspunt is dat gemeenten niet zelf financieel hoeven bij te leggen voor de opvang van Oekraïners. De bestaande financieringsregelingen zijn tijdelijk en worden elk jaar bijgesteld. Het gaat bijvoorbeeld over de financiering van het normbedrag voor de opvangplekken, de meerkostenregeling voor de Wmo, jeugdzorg en publieke gezondheid en de tijdelijk beschikbaar gestelde middelen voor taalles. De tijdelijke looptijd van deze

regelingen geeft gemeenten onvoldoende ruimte om kostenefficiënt te werken en gunstigere meerjarencontracten af te sluiten. Ook zijn er zorgen over de administratieve lasten en onzekerheid of alle daadwerkelijke (toekomstige) kosten wel gedekt worden. Verder zien gemeenten elk jaar een versobering van de beschikbare financiën zonder dat daar een duidelijke verklaring voor is.

2. Bied perspectief en kom met een plan voor gemeenten en Oekraïners

De oorlog duurt voort en Oekraïners blijven naar Nederland vluchten. De opvanglocaties zitten al weken boven de 99% bezettingsgraad. Met de huidige randvoorwaarden lukt het niet om de gevraagde opvangplekken te blijven leveren.

Het toekomstperspectief voor zowel de Oekraïners als voor gemeenten ontbreekt. Wat betreft de verblijfsstatus van deze groep wordt de Richtlijn Tijdelijke Bescherming tot nu toe steeds met 1 jaar verlengd. Het is onduidelijk of en wat er in de toekomst gaat gebeuren, waarbij de voorkeur uitgaat naar een Europees geëquipeerde inzet.

Hoe dan ook vraagt dit een (nationale) voorbereiding op de verschillende scenario's, waarbij (politieke) keuzes gemaakt moeten worden en alle uitvoerende partijen voldoende geëquipeerd worden. Diverse onderzoeken wijzen immers uit dat een deel van de ontheemden niet zal willen terugkeren naar Oekraïne, bijvoorbeeld omdat hun kinderen soms al langer in Nederland verblijven dan dat zij ooit in Oekraïne hebben gewoond. Gemeenten hebben behoefte aan een langetermijnplan inclusief passende

financiering zodat er geïnvesteerd kan worden in zowel locaties als in mensen. De huidige ad hoc werkwijze is kosteninefficiënt en belemmert een goede integratie. Investeren in integratie komt de samenleving en het draagvlak voor de opvang ten goede.

Naast het organiseren van de opvanglocaties, is ook het (samen)leven op de opvanglocaties steeds ingewikkelder. Onderlinge spanningen en ruzies nemen toe, net als de (ernst van) mentale problematiek al dan niet gecombineerd met middelenmisbruik en oorlogstrauma's. Dit leidt tot zorg- en overlastproblematiek op en rondom opvanglocaties waarbij gemeenten onvoldoende in staat worden gesteld om oplossingen te bieden. Gemeenten willen kunnen handhaven door overlastgevers tijdelijk ergens anders te (kunnen) laten verblijven, zoals we voor asielzoekers bij het COA een landelijk beschikbare handhavings- en toezichtlocatie kennen. Daarnaast is er behoefte aan preventieve en psychosociale ondersteuning, eventueel in een daarvoor geschikte aparte (tijdelijke) opvanglocatie.

Tot slot zijn de huidige opvanglocaties niet altijd geschikt voor langer verblijf, terwijl een deel van de ontheemden hier inmiddels al meer dan 2,5 jaar is. De kwaliteit van de opvang, waaronder het voorzieningenniveau en de geboden privacy, is niet altijd voldoende voor langdurig verblijf. Gemeenten zijn daarom aan de slag met het verduurzamen van bestaande locaties of verhuizen, maar kunnen naar verwachting die kosten niet meer dekken uit het (naar verwachting) naar beneden bijgestelde normbedrag.

Voor een specifiekere toelichting op bovenstaande knelpunten kunt u contact met ons opnemen via eric.derijk@vng.nl



**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

oktober 2024